

УДК 33

*S.A. Tkachenko, Ph.D., Assistant professor
University "Mykolaiivska Polytechnic"*

DESCRIPTION OF ANALYTICAL PROCESSING OF TECHNICAL AND ECONOMIC INFORMATION OF THE ADDITIONAL COST OF INCREASING THE QUALITY CHARACTERISTICS AND TECHNICAL PARAMETERS OF PRODUCTS

***Abstract.** The article highlights the features of the theoretical and methodological tools of analytical processing of technical and economic information, the additional costs of improving quality characteristics and technical parameters of the finished products, products for industrial and scientific-production associations.*

In the scientific study of sound, cost analysis of the costs associated with raising the quality characteristics and technical parameters of the finished product, must be an integral part of the work conducted in the justification of allowances to the wholesale price of products, products for the improvement of its quality, which are higher than those stated standards and technical terms. This analysis allows us to identify and eliminate costs that arise under the influence of subjective factors, to get closer to the value of the necessary expenses, which are the basis for pricing, and fully complies with the requirements of modern transformation processes in the national economic system of the country, which clearly confirms the fact that prices should provide compensation for the costs of the production process and a lot of net profit for each industrial competitiveness and scientific-production association in the market.

Among the prospects for further research in this area of particular relevance, in our view, is different question related to the conduct of analytical processing of technical and economic information of one-time costs of implementing measures to improve the quality characteristics and technical parameters of finished products-products.

***Keywords:** Data analysis, additional costs, improve the quality of the finished product, enterprises and associations of industry.*

***С.А. Ткаченко, к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес),
ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка»***

ДЕСКРИПЦІЯ АНАЛІТИЧНОЇ ОБРОБКИ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДОДАТКОВИХ ВИТРАТ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА ТЕХНІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ПРОДУКЦІЇ-ВИРОБІВ

В статті переконливо висвітлено особливості теоретико-методологічного інструментарію аналітичної обробки техніко-економічної інформації додаткових витрат на підвищення якісних характеристик та технічних параметрів продукції для промислових підприємств та виробничих об'єднань.

Серед перспективи подальших розвідок у даному напрямку особливою актуальністю, на наш погляд, відрізняється питання пов'язане із проведенням аналітичної обробки інформації одноразових витрат на впровадження заходів із підвищення якісних характеристик та технічних параметрів продукції-виробів

***Ключові слова:** аналітична обробка інформації, додаткові витрати, підвищення якості готової продукції, підприємства і об'єднання промисловості.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В нових умовах планування і економічного стимулювання якість готової продукції щільно пов'язана із головними показниками господарської діяльності підприємств: обсягом реалізації, чистим прибутком, рентабельністю активів. Для правильної оцінки діяльності підприємства необхідним є співставлення отриманого ефекту від підвищення якості продукції з витратами матеріальних, трудових та грошових ресурсів на ці цілі. Такий підхід до оцінки діяльності підприємства виступає передумовою визначення економічної ефективності. Економічна ефективність підвищення якості продукції знаходиться, як правило, в безпосередньої залежності від величини додаткових витрат на підвищення якості продукції. Це значить, що в ряді випадків при інших рівних умовах, чим менша величина додаткових витрат, тим більший економічний ефект від підвищення якості готової продукції і, навпаки, чим більші витрати на підвищення якості продукції, тим менший економічний ефект. У зв'язку з цим при аналізі діяльності підприємств із підвищення якості продукції важливе місце повинне бути відведено аналізу додаткових витрат, пов'язаних із підвищенням якості, ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В результаті проведеного дослідження поглядів та думок провідних вітчизняних і іноземних вчених-економістів з означеної проблематики, серед яких потрібно відзначити роботи таких науковців як К. С. Бурма [1], В. О. Коновалов [2], Ю. М. Максимов [3], Д. М. Миргородець [4], Є. Мних [5], А.Ф. Павленко, М. Г. Чумаченко [6], К. В. Теміров [7] та інших, показує, що існуючий на цей час системно-логічний інструментарій функції управління – аналізу витрат, пов'язаних із підвищенням якості готової продукції, недостатньо використовується службами дослідження ринку промислових підприємств (об'єднань) для оцінки конкурентоспроможності продукції-виробів, ефективності ринків збуту суб'єктів господарювання і інше.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У зв'язку із цим, метою даної наукової публікації виступає висвітлення особливостей теоретико-методологічного інструментарію аналітичної обробки техніко-економічної інформації додаткових витрат на підвищення якісних характеристик та технічних параметрів продукції для підприємств (об'єднань) промисловості і ін.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Початковим матеріалом для аналізу цих витрат слугують планові, обліково-економічні і звітні джерела. При аналізі необхідно використовувати метод порівняння фактичного рівня витрат з плановим, визначати відхилення від плану, виявляти та вивчати їх причини і ін.

Аналіз витрат, пов'язаних із підвищенням якості готової продукції, включає: загальну оцінку виконання плану за кількістю заходів і освоєнню грошових коштів на підвищення якості продукції; виконання планових заходів, спрямованих як на досягнення продукцією рівня якості, який відповідає вимогам стандартів і технічних умов, так і на перевищення їх; виконання плану заходів і освоєння коштів за окремими джерелами фінансування; виконання плану витрат за кожним заходом за статтями витрат; виконання плану заходів окремими підрозділами підприємства за статтями витрат; виконання плану витрат за окремими видами продукції; розрахунок економічної ефективності підвищення якості продукції; аналіз витрат на одиницю «корисності» продукції; проведення порівняльного аналізу витрат на покращення якості продукції між конкуруючими підприємствами; використання результатів аналізу витрат для обґрунтування надбавок до оптових цін на готову продукцію підвищеної якості.

Аналіз витрат потрібно починати із загальної оцінки виконання плану за кількістю заходів і освоєння грошових коштів, які заплановані на ці цілі. На цьому етапі робиться порівняння кількості фактично виконаних заходів і загальної суми фактичних витрат на їх виконання з кількістю заходів і сумою витрат, які передбачені планом. Критерієм загальної оцінки діяльності підприємств в цієї області повинна бути відсутність перевитрачання коштів, призначених на покращення якості продукції, при обов'язковому виконанні плану за кількістю заходів і за умови досягнення продукцією, яка виготовляється запланованих параметрів якості. Це обумовлено тією теоретичною передумовою, що величина витрат на підвищення якості продукції знаходиться у щільній залежності від кількості заходів, які впроваджуються і ступеня зміни якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції.

Основними джерелами для загальної оцінки повинні слугувати дані, які утримуються в таблиці форми 06-ТП «План удосконалення і покращення якості продукції», картки обліку витрат за заходами і акти впровадження заходів. За сумою витрат і кількістю заходів, спрямованих на підвищення якісних характеристик готової продукції, розраховується відсоток виконання плану і визначається абсолютне відхилення від нього. Оцінка досягнення продукцією, що випускається запланованих показників, критеріїв якості робиться за кожним заходом окремо на основі висновку комісії в актах впровадження заходів і інше.

Велике значення при аналізі витрат, пов'язаних із підвищенням якості продукції, має проведення окремого аналізу виконання плану за заходами і витратами, спрямованими на досягнення продукцією, що випускається рівня якості, який відповідає вимогам, які

висуваються стандартами і технічними умовами, а також за заходами і витратами, які спрямовані на досягнення рівня якості виробів, який перевищує вимоги, які висуваються стандартами і технічними умовами. Потреба такого поділу обумовлюється тим, що у першому випадку матеріальна зацікавленість промислового підприємства відсутня і інше.

Джерелами даних для економічного аналізу при цьому можуть слугувати техпромфінплан підприємства (форма 05-ТП), картки обліку витрат за заходами, акти виконання робіт і впровадження заходів, матеріали перевірок якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції на підприємствах, які проводяться інспекціями із системи якості, комісіями Комітету стандартів тощо.

Важливе місце при аналізі витрат, пов'язаних із підвищенням якості продукції, займає аналіз витрат за джерелами їх фінансування. При цьому аналізі необхідно виявляти виконання плану за заходами із освоєння витрат за окремими джерелами. Особлива увага повинна приділятися виконанню плану заходів, витрати за якими включаються до собівартості продукції. Це пояснюється тим, що часто-густо підприємства з метою економії собівартості готової продукції, що виготовляється, збільшення чистого прибутку і рентабельності активів не виконують плану за заходами та заморожують кошти на покращення якості, які включаються до собівартості готової продукції і інше.

Важливу роль при аналізі витрат, пов'язаних із підвищенням якості продукції, повинен відігравати аналіз цих витрат за окремими статтями. Його завданням виступає виявлення можливостей зменшення величини витрат, пов'язаних із підвищенням якості готової продукції. У цьому зв'язку потрібно наступним чином аналізувати витрати, пов'язані із підвищенням якості продукції. Спочатку за кожним заходом за окремими статтями витрат потрібно порівняти фактичні витрати із плановими і визначити абсолютні суми відхилень. Далі встановлюють причини цих відхилень, якими можуть бути зміна обсягу робіт за кожним заходом, зміна норм витрат матеріальних, трудових і грошових ресурсів. При цьому повинні ретельно вивчатися чинники (фактори) впливу, які обумовили зміну обсягу робіт та норм витрат на якість, ін.

Аналіз витрат на підвищення якісних характеристик готової продукції за статтями витрат доцільно проводити не тільки після впровадження заходів, але і на протязі усього періоду проведення робіт, тобто щоквартально, щомісячно, а у потрібних випадках і в більш короткі проміжки часу (декаду, п'ятиденку) і інше.

При аналізі витрат за окремими статтями поряд із визначенням величини абсолютних відхилень за окремими статтями і причин, які їх обумовили, потрібно звертати особливу увагу на встановлення величини відхилень та їх причин за місцем здійснення витрат – окремим цехам, ділянкам, службам тощо.

Потреба у цьому аналізі випливає із вимог ринку і пов'язаного з ними контролю за витратами, який проводиться безпосередньо в цехах, дільницях, на робочих місцях. При цьому аналіз витрат за структурними підрозділами підприємства повинен забезпечувати не тільки виявлення причин відхилень, але і осіб, в результаті роботи яких виникли ці відхилення. Аналіз витрат, пов'язаних із підвищенням якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції за структурними підрозділами промислового підприємства, потрібно проводити одночасно із аналізом витрат на виробництво продукції і ін.

Джерелами інформації, потрібної для аналізу витрат на покращення якості готової продукції за статтями і місцями їх здійснення, виступають кошториси витрат на підвищення якості продукції, картки обліку витрат за заходами, відомості – форми № 5 і інші матеріали. На промислових підприємствах, які застосовують нормативний метод бухгалтерського обліку, джерелами показників, потрібних для аналізу, можуть слугувати повідомлення про зміну норм, аркуші відхилень за витратами матеріалів, за заробітною платою та інше.

Велика увага повинна приділятися аналізу витрат на підвищення якості за окремими видами готової продукції. Значення цього аналізу визначається тим, що величина додаткових витрат на одиницю продукції є одним із показників, які приймаються до уваги при оцінці ефективності підвищення її якості. У цьому випадку завданням аналізу повинне бути

дослідження можливостей зменшення додаткових витрат із покращення якості на одиницю продукції інше.

При економічному аналізі витрат за видами готової продукції потрібно порівнювати фактичну величину витрат на одиницю продукції з величиною, яка передбачена плановим завданням, та визначити абсолютну величину відхилень.

При цьому знаходять використання наступні джерела: кошториси витрат на підвищення якості продукції (виробів), картки обліку витрат за заходами, а також спеціально складені розрахунки фактичних витрат на підвищення якості одиниці продукції. Аналіз додаткових витрат, пов'язаних із підвищенням якості продукції, повинен проводитися у щільному зв'язку із розрахунком економічної ефективності покращення якості продукції. Взаємозв'язок додаткових витрат на підвищення якості продукції та величини економічного ефекту від підвищення якості готової продукції проявляється у наступному розрахунку, формула (1):

$$EE_{\text{вир}} = Ц_{\text{вир}} - Д_{\text{вир}}, \quad (1)$$

де $EE_{\text{вир}}$ - економічний ефект від підвищення якісних характеристик та параметрів одиниці продукції у підприємства-виробника (за планом, фактично);

$Ц_{\text{вир}}$ - збільшення ціни продажу одиниці готової продукції-виробу у зв'язку із покращенням її якості у підприємства-виробника (за планом та фактично);

$Д_{\text{вир}}$ - додаткові витрати, пов'язані із підвищенням якісних характеристик та параметрів одиниці продукції у підприємства-виробника (за планом, фактично).

У зв'язку із цим коефіцієнт економічної ефективності зроблених витрат η розраховують за формулою (2):

$$\eta = \frac{Ц_{\text{вир}}}{Д_{\text{вир}}}. \quad (2)$$

Із наведених вище формул видно, що при інших рівних умовах величина економічного ефекту буде збільшуватися на суму понадпланового зменшення витрат у заводу-виробника та зменшуватися на суму їх надпланового зростання.

Наступним етапом виступає економічний аналіз витрат на підвищення якості в розрахунку на одиницю «корисності» готової продукції. Показник зміни вартості одиниці «корисності» поряд із розрахунком економічної ефективності також показує ефективність підвищення якісних характеристик та параметрів готової продукції. Цей показник розраховується наступним чином, формула (3):

$$u = e_1 - e_2, \quad (3)$$

де u - зміна величини вартості одиниці «корисності» готової продукції-виробу;

e_1 - величина вартості одиниці «корисності» продукції до покращення її якості;

e_2 - величина вартості одиниці «корисності» готової продукції-виробу після покращення її якісних характеристик та технічних параметрів.

В свою чергу, вище згадані показники e_1 та e_2 можливо представити у вигляді наступних функціональних рівнянь, відповідно формули (4) і (5):

$$e_1 = \frac{C_1}{K_1}, \quad (4)$$

та

$$e_2 = \frac{C_2}{K_2}, \quad (5)$$

де C_1 , C_2 - вартість одиниці товару-виробу, відповідно до і після покращення його якісних характеристик та технічних параметрів;

K_1, K_2 - кількісна характеристика n -го параметру якості товару-виробу відповідно до і після проведення робіт із удосконалення якісних характеристик.

У тих випадках, коли впровадження заходів із покращення якісних характеристик та технічних параметрів продукції спричиняє виникнення одночасної зміни не одного, а декількох параметрів якості, для визначення величини вартості одиниці «корисності» продукції доцільно використовувати коефіцієнти значущості окремих параметрів, що дозволяють призвести всі параметри якості, які змінюються до одного визначеного ключового значення.

В практиці машинобудування досить часто мають місце випадки, коли на ряді промислових підприємств виробляється однакова готова продукція. У зв'язку з цим і роботи із покращення якості продукції можуть паралельно здійснюватися на декількох підприємствах. Тому на таких підприємствах доцільно проводити порівняльний аналіз витрат, пов'язаних із підвищенням якості продукції. Такий аналіз необхідний для більш глибокої оцінки діяльності підприємств (об'єднань) та дослідження можливостей зменшення витрат на покращення якості продукції. При цьому необхідно порівнювати такі показники, як додаткові витрати на одиницю готової продукції, економічна ефективність, величина вартості одиниці «корисності» готової продукції і інше.

В подальшому аналіз повинен бути поглиблений. Так, потрібно робити порівняння витрат на проведення дослідних робіт, на розробку технічної і технологічної документації, на виготовлення спеціального оснащення, інструменту та інше. Причини, які спричинили виникнення різниці в характері, обсязі і вартості робіт із удосконалення якості продукції на різних підприємствах, потрібно ретельно вивчати. Потрібно впроваджувати провідний досвід інших підприємств щодо робіт із підвищення якості готової продукції, ін.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз витрат, пов'язаних із підвищенням якості готової продукції, повинен стати складовою частиною робіт, які проводяться при обґрунтуванні надбавки до оптової ціни продукції-виробу за покращення показників її якості, які перевищують показники, заявлені стандартами і технічними умовами. Такий аналіз дозволяє виявляти і виключати витрати, які виникають під впливом суб'єктивних факторів (чинників), ближче підійти до величини потрібних витрат, які виступають підґрунтям для ціноутворення, і повністю відповідає вимогам сучасних трансформаційних процесів в національній економічній системі країни, які однозначно підтверджують той факт, що ціни повинні забезпечувати компенсацію витрат виробництва і масу чистого прибутку кожному конкурентоспроможному підприємству на ринку тощо. Серед перспективи подальших розвідок у даному напрямку особливою актуальністю, на наш погляд, відрізняється питання пов'язане із проведенням аналітичної обробки інформації одноразових витрат на впровадження заходів із підвищення якісних характеристик та технічних параметрів продукції-виробів.

Список використаних джерел

1. Бурма, К. С. Повышение качества управления предприятием фармацевтической отрасли на основе реинжиниринга бизнес-процессов [Текст] : диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Бурма Кира Сергеевна; [Место защиты : Рос. науч.-техн. центр информации по стандартизации, метрологии и оценке соответствия]. – Москва, 2011.– 161 с. : ил.
2. Коновалов, В. А. Нормативно-управленческие резервы повышения качества продукции [Текст] : автореферат дис. ... доктора экономических наук: 08.00.05 - «Экономика и управление народным хозяйством» / Коновалов Вячеслав Александрович ; [Место защиты : Российский научно-технич. центр информации по стандартизации, метрологии и оценке соответствия]. – Москва, 2011. – 40 с.
3. Максимов, Ю. Н. Механизм формирования стратегии повышения качества продукции и его влияние на конкурентоспособность товаров на внешнем рынке: автореферат диссертации ... доктора экономических наук: 08.00.14, 08.00.05 / Максимов Юрий

- Николаевич; [Место защиты : Московский государственный ун-т им. М.В. Ломоносова. Экон. фак.]. – Москва, 2012. – 40 с.
4. Миргородец, Д. Н. Циклические резервы повышения качества продукции промышленного предприятия [Текст] : автореферат дис... кандидата экономических наук: 08.00.05 / Миргородец Дмитрий Николаевич; [Место защиты : Тамбовский государственный технический ун-т]. – Тамбов, 2008. – 23 с.
 5. Мних, Є. Сучасний економічний аналіз : питання методології та організації [Текст] / Є. Мних // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 1. – С. 55–61.
 6. Павленко, А.Ф. Трансформация курса «Экономический анализ деятельности предприятий» [Текст] : научный доклад / А. Ф. Павленко, Н. Г. Чумаченко. – К.: КНЭУ, 2001. – 88 с.
 7. Темиров, К. В. Организационно-управленческие резервы повышения качества продукции предприятий [Текст] : диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.05. – «Экономика и управление народным хозяйством» / Темиров Карэн Владимирович ; [Место защиты: Рос. науч.-техн. центр информации по стандартизации, метрологии и оценке соответствия]. – Москва, 2008. – 186 с. : ил.

В статье убедительно освещены особенности теоретико-методологического инструментария аналитической обработки технико-экономической информации дополнительных затрат на повышение качественных характеристик и технических параметров продукции для промышленных предприятий и производственных объединений.

Ключевые слова: аналитическая обработка информации, дополнительные расходы, повышение качества готовой продукции, предприятия и объединения промышленности.

УДК 657.1.011.56

A.I. Fahrion, Ph.D., Art. teacher,

Ternopil National Economic University

PERFECTION AND INTRODUCTION OF COMPUTER ACCOUNTING SYSTEMS IN THE PUBLIC SECTOR

Abstract. This article explores the issue of implementation of information technology in the public sector, the role of accounting information in the information system, established order creation and implementation of computer accounting system (BAS) in the public sector, the benefits of computer system of accounting in the public sector and selection of special software that will accumulate not only retrospective but also predictive information. It is proved that significant results in the development of accounting in the public sector are possible with the use of the “Parus-budget”. The system which has a modular construction, where in each of the modules can work independently, but the most efficient use of the system is achieved by combining the modules of the system into a single information space. The analysis of software market for public sector accounting and the necessity to conduct a comprehensive assessment are available on the market software. Designed for software requirements and its classification can objectively compare the functionality of accounting software. Introduction of automated forms of accounting activities of enterprises in the public sector contributes to the creation of qualitatively new forms of organization with the ability to obtain primary documents electronically.

Keywords: public sector, a computer model, computer and information technology, accounting information, electronic document management, information systems, primary documents, account information, electronic documents, accounting.

A.I. Фаріон, к.е.н., старший викладач

Тернопільський національний економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено питання впровадження інформаційних технологій в державному секторі економіки, роль облікової інформації у системі інформаційного забезпечення, сформовано порядок створення і впровадження комп'ютерної системи бухгалтерського обліку (КСБО) в державному секторі економіки.

Ключові слова: державний сектор економіки, комп'ютерна модель, комп'ютерно-інформаційні технології,